Om en Hemipter från Sveriges Undre Graptolitskiffer.

Af

JOH. CHR. MOBERG.

Ännu för åtta år sedan hade man ej funnit någon antydan om tillvaron af insekter i äldre aflagringar än Devon.¹ Den år 1884 i Gotlands öfversiluriska lager gjorda upptäckten af *Palæophonus nuncius* THORELL & LINDSTRÖM,² en skorpion och således ett insektätande djur, lemnade första säkra beviset på insekters tillvaro äfven under silurtiden.³ Nästan omedelbart derefter kunde CH. BRONGNIART genom berättelsen om fyndet af en insektvinge, *Protoblattina Douvillei* CH. BRONGNIART,⁴ i sandsten från Jourques (i dép. Calvados, Frankrike), hvilken sandsten

¹ H. GOSS: On the recent discovery of the wing of a cockroach and two scorpions in rocks of silurian age. Geol. Mag. 1885. New Ser. Dec. 3, Vol. 2, p. 129.

² Utdrag ur bref från prof. LINDSTRÖM till M. MILNE-EDWARDS. Comptes rendus des Séances de l'Acad. des Sciences. Paris 1884 (d. 1 dec.) p. 984 samt THORELL and LINDSTRÖM: On a silurian scorpion from Gotland. With one plate. K. V. A. Handl. Bd 21, 1885.

³ Det dröjde ej länge innan flere dylika tillkommo och det från vidt skilda delar af jorden. I januari 1885 beskrefs (i Nature n:o 796) äfven en *Palæophonus* funnen i Skottland i lager af Ludlow-ålder, således ungefär samtida med dem, hvori det svenska fyndet blifvit gjordt. En 1882 funnen, men först hösten 1885 under namn af *Proscorpius Osborni* WHITFIELD beskrifven, skorpion härrör från New York i Amerika och är funnen i lager tillhörande Lower Helderberg Group, således ungefär jemuåldriga med de ofvan anförda *Palæophonus*-förande. (Efter ZITTELS Handb. der Palæont. Abth. II Bd, s. 739).

⁴ Sur la découverte d'une empreinte d'Insecte dans les grès siluriens de Jourques (Calvados). Note de M. BRONGNIART présentée par M. A. MILNE-EDWARDS. Comptes rendus des Séances de l'Acad. des Sciences, T. 99. Paris 1884, p. 1164. Se ock ZITTEL l. c., s. 763, hvarest äfven lemnas en afbildning.

anses tillhöra mellersta silur, gifva direkt bevis för insekters existens under en ännu något äldre tid.

Genom ett meddelande af prof. G. F. MATTHEW¹ fästes min uppmärksamhet på detta sistnämnda fynd och föranlededes jag att ånyo granska en af mig hösten 1890 vid Killeröd (nära Flagabro i Skåne) insamlad och Undre Graptolitskiffrens öfversta del tillhörig stuff, som visade ett fragment af ett för mig obestämbart fossil, men hvilket, efter hvad jag ville erinra mig, något påminde om en insektvinge. Vid förnyad granskning tycktes mig verkligen fossilet i fråga ej olikt vingar af vissa Hemipterer. Då jag vidare härom rådfrågade den kände entomologen akademieadjunkten THOMSON i Lund, afgaf denne efter undersökning af fossilet det utlåtande, att han ansåg detsamma vara främre vingen af en Hemipter, närstående det nu lefvande släktet *Phytocoris*.² På grund af detta utlåtande af en framstående sakkunnig, har jag ansett mig böra offentliggöra ett meddelande om fyndet jemte en afbildning af fossilet.

Visserligen är mitt material alltför obetydligt (endast det afbildade stycket jemte motstycke föreligga) att derpå grunda en verklig diagnos, men då å andra sidan bifogande af ett artnamn ej så litet bidrager att i minne bibehålla ett fossil, får jag härmed för det ifråga varande föreslå namnet *Protocimex siluricus* n. g. et sp.

Att i en hafsafgraving träffa talrika lemningar af en landbeboende insekt är tydligen ej att hoppas, dock torde det ej få anses omöjligt att, om uppmärksamhet fästas dervid, kommande fynd skola lemna närmare upplysning äfven om det redan gjorda. Oafsedt de rent paleontologiska upplysningar, som måhända genom kompletterande fynd skulle kunna hemtas, är det tydligen af ej ringa intresse att med full bestämdhet kunna påvisa tillvaron af luftandande (landbeboende) djur under så aflägsen tid, som den, på hvilken undersilurens äldsta lager bildades.

¹ Presidents annual address. Bulletin N:o IX of the Nat. Hist. Soc. of New Brunswick.

² Äfven fossilt i bernsten enl. ZITTEL, l. c.

Fossilet i fråga insamlades under mitt arbete som extra geolog vid Sveriges Geologiska Undersökning och är nu öfverlemnadt till dess museum. Önskvärdt vore, om någon fackman hade tillfälle att der närmare undersöka detsamma.¹

Fossilet synes vara en framvinge, hvars yttre rand är tydlig och klar; å inre randen synas derjemte otydliga intryck af andra kroppsdelar, möjligen bakre vingen eller thorax. Intet spår af ursprungliga materialet är synligt. Vingkärlens främre delar äro enkla, ogrenade, yttre (bakre) delarne deremot fint förgrenade.

För den, delvis säregna, graptolitfauna, som anträffats tillsammans med *Protocimex siluricus*, skall jag lemna redogörelse i ett af denna tidskrifts närmast följande häften. Redan här må dock omnämnas att dessa graptoliter, eller rättare deras aftryck i skiffern, äro utomordentligt väl bevarade, vittnande således äfven de om denna finkorniga skiffers ovanliga förmåga att bevara äfven de finaste detaljer.

¹ Enl. senare meddelande från dr N. O. HOLST hafva professor O. M. REUTER i Helsingfors, sedermera aflidne konservator F. W. MEVES samt konservator S. LAMPA, hvilka besett fossilet, samstämmigt förklarat, att det i hög grad liknar en hemiptervinge.

Förklaring till figurerna.

De medels autotypi framställda figurerna 1 och 2 afbilda båda samma stuff men sedd i olika belysning, hvilkens rigtning å figurerna angifves genom vidstående pilar. Såsom en granskning af figurerna torde utvisa, har den förändrade belysningen ej vållat någon större olikhet i fråga om fossilets utseende. Att konstatera just detta förhållande har varit enda afsigten med lemnande af mera än *en* figur.

Båda figurerna visa föremålet 6 gånger förstoradt.

Fig. 1.

Fig. 2. ↙

Protocimex siluricus n. g. et sp.